

Danskeres erfaringer med sexistisk adfærd og omgivelsernes reaktioner

Hovedresultater

Hovedresultater

Baggrund og formål

I kølvandet på #MeeToo-bølgerne har der været voksende opmærksomhed på problemstillingen om seksuel chikane, især på arbejdspladserne. Lovgivningen er strammet op, og en række undersøgelser har kortlagt problemets omfang på arbejdsmarkedet, på visse uddannelsessteder og i udvalgte organisationer. Vi ved imidlertid mindre om, hvor udbredte problemerne er i andre sfærer, hvor man færdes, fx på offentlige eller halvoffentlige steder, i privatlivet eller på nettet. Det er baggrunden for denne bredt anlagte undersøgelse, der belyser 16-50-åriges erfaringer med uønsket seksuel opmærksomhed, kønskrænkelser og seksuel tvang inden for det seneste år, og som også kortlægger, om omgivelserne gør noget for at stoppe den uønskede adfærd eller støtter de udsatte personer på anden vis.

Mange har oplevet uønskede hændelser, men de fleste mener ikke, det påvirker deres liv i dag

Deltagerne i undersøgelsen har svaret på 21 spørgsmål om uønsket eller ubehagelig adfærd med seksuelle eller kønskrænkende undertoner. Spørgsmålene dækker over en bredt vifte af uønskede hændelser fra lumre blikke til voldtægt.

Undersøgelsen viser, at mange – to ud af tre (69 pct.) af undersøgelsesdeltagerne – har oplevet mindst én uønsket hændelse inden for det sidste år. Det skyldes især, at ganske mange har oplevet, at andre har talt nedsættende om mænd og kvinder (46 pct.), at de selv har fået uønskede seksuelle kommentarer om deres krop, tøj eller livsstil (32 pct.) eller har modtaget uønskede beskeder med seksuelt indhold (27 pct.). Erfaringer med kønskrænkende adfærd (51 pct.) er næsten lige så udbredt som uønsket seksuel opmærksomhed (59 pct.), mens færre har oplevet hændelser, som har karakter af seksuel tvang (20 pct.).

Kvinder rapporterer hyppigere om uønskede hændelser end mænd (78 hhv. 60 pct.). Hen over et år oplever kvinder dobbelt så mange typer uønskede hændelser, og de møder hyppigere den samme hændelsestype flere gange. Uønskede hændelser opleves af alle aldersgrupper, men unge møder dem en del hyppigere end ældre. Opgøres tallene på både køn og alder, er det er de unge kvinder, der i bemærkelsesværdigt stor grad oplever uønskede hændelser. For eksempel har 53 pct. af de 16-17-årige kvinder oplevet adfærd, som har karakter af seksuel tvang inden for de sidste 12 måneder.

Boks Fejl! Ingen tekst med den anførte typografi i dokumentet.
adfærd, som belyses i undersøgelsen

Sexistisk

Kønkrænkende adfærd er ekskluderende adfærd, som udtrykker stødende, nedgørende eller fjendtlige holdninger om personer eller grupper pga. disses køn eller seksuelle orientering. Det kan fx være udsagn om kvinder eller mænds manglende evner til at varetage bestemte jobtyper.

Uønsket seksuel opmærksomhed er forskellige udtryk for seksuel interesse, der opfattes som uvelkomne, ikke-gengældte og ubehagelige af den, der bliver udsat for det. Der kan fx være tale om uønsket snak om sex, berøring og kys uden samtykke eller et vedvarende pres for at komme på en date eller få sex.

Seksuel tvang er fx ufrivillige befamlinger, trusler, hvis ikke et seksuelt krav bliver opfyldt, eller seksuelle overgreb.

Uønskede hændelser kan opleves alle vegne, hvor man færdes, men oftest foregår de på offentlige eller halvoffentlige steder i fritiden, på nettet, i forbindelse med arbejdet eller et privat sted i fritiden. Ved flertallet af de hændelser, som respondenterne har opfattet som mest alvorlige, er der ikke alkohol involveret. Lidt over halvdelen (54 pct.) vurderer ikke, at den udøvende part var påvirket og 77 pct. benægter selv at have været det.

Kvinder oplever i stort set alle tilfælde, at det er mænd, der står bag, mens mænd erfarer, at adfærden i omtrent samme omfang udgår fra både mænd og kvinder. Oftest har udøveren af den mest alvorligt oplevede hændelse været en fremmed, som respondenterne ikke kender, en sideordnet (fx kollega eller medstuderende) eller én fra de nære private cirkler.

Overordnet tilkendegiver tre fjerdedele (76 pct.) af de adspurgte mænd og halvdelen (49%) af kvinderne, at den alvorligst oplevede hændelse slet ikke påvirker deres liv i dag.

Omgivelsernes reaktioner

Undersøgelsen belyser, om personer, der oplever uønskede hændelser, bliver støttet af deres omgivelser. Det belyses fra to perspektiver: Fra dem, der selv har oplevet uønskede hændelser, og fra dem, der kender nogen, som har været udsat for uønsket seksuel opmærksomhed.

Knap halvdelen af de personer, der selv har oplevet uønskede hændelser, oplyser, at der var vidner til stede. Det var hyppigst en ven, bekendt eller en sideordnet (fx

kollega eller medstuderende). I hvert fjerde tilfælde greb vidner ind for at stoppe det, der skete, og indgriben sker oftere, når det er en kvinde (30 pct.) end en mand (14 pct.), der er udsat for en uønsket hændelse. Halvdelen (54 pct.) af de udsatte kvinder og knap hver tredje mand (30 pct.) har talt med andre om den uønskede hændelse. De søger oftest støtte hos uformelle aktører i eget netværk, fx hos venner, deres partner eller familiemedlemmer og har kun sjældent kontaktet mere formelle aktører, fx en overordnet eller sundhedspersonale. Flertallet af såvel mænd som kvinder oplever, at bistanden var til hjælp for dem.

30 pct. af respondenterne kender nogen, der har været udsat for uønsket seksuel opmærksomhed i det seneste år. Det er oftest en kvinde, som de kender fra deres nære familie- eller vennekreds. Respondenterne er oftest blevet opmærksomme på den uønskede hændelse, fordi den udsatte person har fortalt om det. Færre (24 pct.) har selv overværet en uønsket hændelse, men når det er sket, har 6 ud af 10 forsøgt at stoppe det, der skete. Flertallet af dem, der har intervenseret eller støttet på anden vis, vurderer, at deres bistand i en eller anden udstrækning hjalp den udsatte person.

Faktorer, der er forbundet med at modtage og give støtte ved uønskede hændelser

Undersøgelsen har belyst, hvad der influerer på, om man som udsat har modtaget hjælp fra andre, og om man som en del af omgangskredsen har været villig til at støtte én, man kender.

For dem, der selv har oplevet en uønsket hændelse, er chancen for at få hjælp især forbundet med at være en kvinde og være yngre. For seksuelle minoriteter er den mindre. Desuden spiller alvorligheden ved den uønskede adfærd en rolle for, om man får bistand. En udsat person har også større sandsynlighed for at få hjælp, hvis hændelsen er foregået på arbejdet, og hvis den er udøvet af en fremmed eller af en kunde, patient eller lignende, dvs. én, som man sjældent kender så godt. Vi tolker disse fund som en virkning af, at der iværksættes tiltag for at imødegå seksuel chikane på arbejdspladserne, mens andre sociale arenaer er relativt uregulerede. Samtidig tyder resultaterne på, at det er nemmere – måske mere omkostningsfrit – at stille sig til rådighed med hjælp, når der er en social distance til den udøvende part.

Blandt dem, der kender en person, som har oplevet uønsket seksuel opmærksomhed, er handlingsparathedens især forbundet med at have mere uddannelse end grundskolen og til dels også med, om man selv har haft erfaringer med uønskede hændelser. Man er også mere villig til at stille sig til rådighed for én, man kender godt, end hvis der er tale om et mere fjernt bekendtskab. Endelig spiller kønssammensætningen i den personlige omgangskreds ind. Man er mere villig til at handle, når den er kønsbalanceret, end når den fortrinsvis består af enten mænd eller kvinder.

Forskellige grader af udsathed

Nogle personer oplever få uønskede hændelser igennem et år, mens andre oplever gentagne hændelser. Men intensiteten betyder også noget. Det er mere graverende at blive voldtaget end at blive piftet efter på gaden. For at tilvejebringe et mere nuanceret billede af graden af udsathed har vi analyseret undersøgelsens svarmønstre og koblet yderligere informationer på for at indkredse, om der er særlige risikogrupper og karakteristika ved hændelserne. Undersøgelsen identificerer fire grupperinger af udsatte.

Den første gruppering (udgør 13 pct.) har overvejende erfaret kønskrænkelser, som ofte sker på (halv)offentlige steder i fritiden eller i forbindelse med arbejdet, og typisk udøves af fremmede eller en sideordnet. Den ekskluderende adfærd er oftest af verbal karakter og sker tit i andres påhør (62 pct.). Hver femte respondent (19 pct.) vurderer, den alvorligst oplevede hændelse påvirker hans/hendes liv i dag.

En anden og lille gruppering af højt udsatte (udgør 1 pct.) oplever oftest uønskede hændelser i fritiden – relativt ofte på private steder og fra nogen, som de kender privat (venner, bekendte eller en eks-partner). De højt udsatte er eksponeret for en høj volumen af seksuel tvang, der ofte foregår på tomandshånd. Det kan være baggrunden for, at færre i denne gruppe (42 pct.) har oplevet, at hændelsen blev bevidnet af andre. Over halvdelen i gruppen (57 pct.) har oplyst, at de i nogen eller i (meget) høj grad er påvirket af den alvorligste hændelse, de har oplevet.

Den tredje gruppering af moderat udsatte (udgør 10 pct.) har fortrinsvis erfaringer med uønsket seksuel opmærksomhed. Hændelserne finder ofte sted i fritiden og er udøvet af fremmede, en sideordnet eller et nyt bekendtskab. Besvarelserne tyder på, at en del hændelser sker ved sociale eller festlige arrangementer, hvor der er vidner til stede. Hver tredje person i gruppen (32 pct.) har oplyst, at den alvorligst oplevede uønskede hændelse i et eller andet omfang har påvirket dem i dag.

En stor gruppering af lavt udsatte (udgør 45 pct.) har oplevet uønskede hændelser på forskellige sociale arenaer (herunder på nettet), som især er udgået fra fremmede eller en sideordnet. Under halvdelen af personerne i grupperingen (45 pct.) har rapporteret, at der var vidner til stede, og relativt få (34 pct.) har talt med andre om det oplevede. Det kan hænge sammen med, at personerne ikke selv har oplevet den som så alvorlig: Næsten ingen (6 pct.) oplever, at hændelsen har påvirket dem i dag.

Tilsammen udgør de tre første grupperinger, som har oplevet kønskrænkelser, som er højt eller moderat udsatte, 24 pct. af det samlede analyseudvalg. Personerne i de tre grupperinger er overvejende kvinder og under 35 år. I den lille gruppering af højt udsatte, som har erfaringer med uønskede hændelser i mange sfærer, identificerer undersøgelsen en højere procentdel af køns- og seksuelle minoriteter.

Grupperingen af lavt udsatte udgør sammen med dem, der ingen uønskede hændelser har oplevet, 76 pct. af analyseudvalget. Her er personerne oftere mænd, de er oftere ældre, og et flertal er i beskæftigelse.

Boks 2 Andre resultater fra undersøgelsen

- Kvinder svarer langt oftere end mænd, at de er blevet forulempet på et offentligt eller halvoffentligt sted (44 hhv. 25 pct.), på nettet eller de sociale medier (38 hhv. 24 pct.) eller på et privat sted i fritiden (31 hhv. 24 pct.).
- Hver fjerde uddannelsessøgende (25 pct.) har oplevet mindst en uønsket hændelse i forbindelse med deres uddannelse, og halvdelen (11 pct.) af dem har svaret, at det var den alvorligste oplevede hændelse, som foregik der.
- Hver anden kvinde, som er på en arbejdsplads med flest mænd, har oplevet uønskede hændelser i forbindelse med arbejdet. Hver tredje kvinde på en kvindedomineret arbejdsplads har oplevet det samme.
- Gennemgående anerkender undersøgelsesdeltagerne, at seksuel chikane er et problem, som ikke bør tolereres. Yngre kvinder forholder sig mest afvisende til kønsstereotype udsagn om sexisme og seksuel chikane, mens yngre mænd på nogle områder er de mindst afvisende.

Perspektiver fra undersøgelsen

De uønskede hændelser med seksuelle eller kønskrænkende undertoner, som respondenterne har rapporteret om, foregår alle vegne, ikke kun på arbejdspladserne. Ofte er der vidner til stede, især når det foregår på uddannelsen eller i forbindelse med fritidsaktiviteter, og sjældnere, når det sker på nettet. De udsatte og vidnerne, der overværer en hændelse, har forskellige perspektiver på, om vidnerne griber ind, men undersøgelsen efterlader et samstemmende indtryk af, de udsatte værdsætter vidners indgriben og også finder anden form for støtte fra omgivelserne hjælpsom. Det understreger betydningen af, at vidner og andre i omgivelserne træder til og bidrager til at sætter en stopper for det, der sker.

Undersøgelsesresultaterne tyder på, at arbejdspladsernes tiltag for at imødegå seksuel chikane delvist ser ud til at virke: Her har man en chance for at få hjælp, især når den grænseoverskridende adfærd udøves af personer, som man kender mindre godt. En tilsvarende sammenhæng iagttager vi ikke i forhold til andre institutionelle og organisatoriske kontekster. Der forekommer dermed at være et uforløst potentiale for forebyggelse i andre typer organisationer, fx på uddannelsesinstitutioner og i foreningslivet.

En betydelig del af de uønskede hændelser opleves i fritidens uorganiserede sammenhænge, fx i nattelivet, i den private omgangskreds eller på nettet. Selvom uønskede hændelser både opleves af unge og ældre, mænd og kvinder, peger undersøgelsen på, at især yngre kvinder og seksuelle minoriteter er særlige risikogrupper. Samtidig har undersøgelsen iagttaget divergenser mellem yngre mænds og kvinders holdninger til kønsstereotyper, sexisme og seksuel chikane. Selvom der ikke nødvendigvis er en lige linje mellem holdninger og handlinger, kan fundene fra undersøgelsen bidrage til at åbne en diskussion mellem kønnene om respektfuld adfærd, om grænsesætning, og om, hvorfor det, man måske siger og gør for sjov, kan blive opfattet på en hel anden måde af modtageren.

Danskeres erfaringer med sexistisk adfærd og omgivelsernes reaktioner

VIVE/2024

HR_302491